

Yttrande En reform för datadelning SOU 2023:96

Swedish Edtech Industry är en icke-vinstdrivande förening och branschorganisation som samlar edtechföretag som levererar tjänster och produkter till den svenska utbildningsmarknaden. Organisationen samlar runt 100 medlemmar från alla olika delar av det digitala ekosystemet. Organisationens mål är att Sverige ska vara ledande i att använda och utveckla den digitala teknologi som möjliggör och stärker det livslånga lärandet och Sverige som kunskapsnation och det gör vi genom olika projekt och initiativ som utvecklar kvalitet.

Vi är inte formell remissinstans, men ser det nödvändiga i att lämna ett yttrande, eftersom utredningens förslag rör våra medlemmars verksamhetsområde, leverantörer av it-tjänster till skola och utbildning. Vi har också bistått utredningen under arbetets gång, med inspel och behov.

Det är viktigt att principen om valfrihet säkras. Svenska skolor och huvudmän, liksom olika skolformer, har stora skillnader i behov och måste ha möjlighet att kunna välja lösning efter de olika behov de har. Då är det viktigt med överenskomna standarder för interoperabilitet för ett effektivt och användarvänligt ekosystem, där man kan välja tjänst efter behov. Det är också viktigt att principen om den fria konkurrensen värnas, där är lika villkor en central princip. Konkurrens är samhällseffektivt och skapar förutsättningar för hög kvalitet bland varor och tjänster, för nya innovationer och för att priserna hålls på rätt nivå och att våra skattemedel används på bästa sätt.

Sammanfattning av våra synpunkter

Vi välkomnar förslaget om att sätta ett politiskt mål och införa en ny lag om interoperabilitet i offentlig sektor. Men vi vill se en prioritering av hela utbildningsväsendet för att komma tillrätta med den interoperabilitetsskuld som drabbar 4 miljoner av den svenska befolkningen.

Den offentliga sektorn i Sverige är decentraliserad. Bara inom utbildningssektorn har vi flera myndigheter, universitet, yrkeshögskolor, vuxenutbildning och 290 kommunala skolhuvudmän. Lägg därtill privata aktörer, alla fristående skolor och förskolor. Med utredningens förslag kan det offentliga Sverige äntligen komma tillrätta med den del av digitaliseringen som hittills inte gjort nytta.

Utbildningssektorn har över 4 miljoner användare av it-tjänster, vårdnadshavare inräknat. Grundläggande data "föder" på ett eller annat sätt alla tjänster som används i skolan för att man ska kunna logga in och använda dem på ett säkert och effektivt sätt. Här finns en enorm interoperabilitetsskuld med tjänster som inte fungerar ihop som de borde och faktiskt kan göra. Det skapar merarbete för skolans personal och resurser läggs på dyra integrationer istället för att utveckla tjänsterna att bli bättre.

Att lösa ut några av de grundläggande knutarna skulle därför ge stora effekter, öka såväl kvalitet, innovation och en säkrare hantering av data som att bli av med de inlåsnings effekter man begränsas av idag.

Därför vill vi att:

1. **Skolan prioriteras som särskilt angelägen och området "elevdata" utreds och definieras för att omfattas av de principer och riktlinjer som gäller för grunddata,** d.v.s. att leva upp till fastställda krav gällande informationens tillgänglighet, interoperabilitet, kvalitet, informationssäkerhet och aktualitet samt vara avgiftsfri.
2. **Även offentligt finansierade privata aktörer inom utbildning omfattas av lagen** för att på så sätt öka styrningen.

Våra synpunkter på utredningens förslag

9.3 Utredningen föreslår att det ska vara ett politiskt mål att offentlig förvaltnings mest angelägna datadelning ska vara fullt interoperabel senast år 2030.

Vi styrker utredningens förslag om att det ska vara ett politiskt mål.

9.4 Utredningen föreslår att styrning för att uppnå interoperabilitet vid datadelning ska samlas i en ny lag benämnd lagen om den offentliga förvaltningens interoperabilitet.

Vi styrker utredningens förslag om en ny lag.

9.4.1 Statliga myndigheter, kommuner, regioner, kommunalförbund och kommunala bolag ska tillämpa den föreslagna lagen.

Vi står bakom förslaget, med ett förbehåll. Vi ställer oss bakom utredningens slutsatser att de utmaningar den offentliga sektorn har för att nyttiggöra digitaliseringen fullt ut beror på

att interoperabilitet inte varit en del av den svenska digitaliseringspolitiken: *även offentligt finansierade privata aktörer inom skol- och utbildningsväsendet bör omfattas.*

Vi bekräftar också att det räcker att lagen ska omfatta offentlig sektors olika myndigheter och organisationer då de kommer att ställa krav i upphandlingar som leder till anpassning hos leverantörer. Men vi påpekar vikten av styrning för alla de offentligt finansierade privata aktörer som finns inom utbildningssektorn (fristående skolhuvudmän, privata universitet och utbildningsanordnare, arbetsmarknadsutbildningar etc.) som påverkar marknaden och de anpassningar leverantörerna gör. Lagen bör därför omfatta även de privata aktörer som erbjuder utbildning inom ramen för de olika skolformerna vi har i Sverige idag.

9.5.1 - 9.5.5 Utredningen föreslår ett antal definitioner i lagen.

Vi styrker utredningens förslag och menar att det är en naturlig och nödvändig del av reformen.

9.6.1 - 9.7.6 Utredningen föreslår att offentlig förvaltning ska använda nationella interoperabilitetslösningar som meddelas genom föreskrifter, i syfte att uppnå interoperabilitet vid datadelning etc.

Vi styrker förslaget att Digg ska ansvara för området. Här vill vi särskilt påpeka vikten av att de får tilldelat de resurser som krävs för att genomföra uppdraget skyndsamt för att uppnå målet till 2030. Det innebär en avsevärd samordningsinsats. Övriga berörda myndigheter behöver också resurssättas och ges i uppdrag att bidra i arbetet, men också direktiv på ett skyndsamt genomförande.

Vi styrker också kravet på samarbete, vilket i utredningen omfattar berörda offentliga och privata aktörer, och "dem som arbetar med standarder och specifikationer eller som är leverantörer av it och andra tjänster till den offentliga förvaltningen". Vi tror precis som utredningen att detta borgar för väl utformade, relevanta och genomförbara föreskrifter.

Vi styrker särskilt utredningens skrivelse: "Att vi föreslår en skyldighet att samarbeta innebär emellertid inte ett krav på att samtliga aktörer som deltar i samarbetet behöver vara helt överens om utformningen av en nationell interoperabilitetslösning." Det tror vi är en nödvändighet för att få framdrift och behålla "helikopterperspektivet" och inte fastna i sektorsspecifika särintressen utan istället bli av med de initiativ och affärsmodeller som utvecklats som en effekt av den interoperabilitetsskuld vi står med idag.

Vi styrker delvis utredningens bedömning att finansieringsprincipen bör gälla. De initiala kostnaderna förutspås uppvägas av de vinster i effektivitet och nytta som en ökad interoperabilitet innebär på sikt. Utredningens förslag är därför att finansieringsprincipen bör gälla, d.v.s. att de föreskrifter och lagar som driver kostnader inte bör ersättas genom statlig finansiering. Utredningen gör bedömningen att myndigheter eller kommunala organisationer som har en låg digital mognad får en högre kostnad och längre väg till realiserade nyttoeffekter av investeringen. Här ser vi därför att vissa sektorer kan behöva stödfinansiering i ett initialt skede, t.ex. inom skolväsendet där den digitala mognaden är ojämn, oavsett kommunala eller fristående huvudmän.

9.9 Utredningens bedömning är att interoperabilitet vid datadelning inom sektorer eller områden med olika förvaltningsregleringar bör styras genom lagstiftning för respektive sektor eller område. Det finns behov av fortsatt utredning av förutsättningarna för att införa styrning av interoperabilitet inom fler sektorer eller områden.

Vi styrker utredningens slutsatser, med ett förbehåll och ett förslag. Många sektorer har särskilda förutsättningar som behövs tas hänsyn till. Vi vill särskilt påpeka att hela skolväsendet, inklusive fristående aktörer inom skola och komvux samt utbildningsområdet för vuxna som yh och högre utbildning med privata utbildningsanordnare bör vara en sektor som behöver prioriteras.

Inom ramen för skola som prioriterat område bör området "elevdata" utredas, definieras och omfattas av principer och riktlinjer för grunddata:

- Grunddata ska hämtas från källan.
- Grunddata ska leva upp till fastställda krav gällande informationens tillgänglighet, interoperabilitet, kvalitet, informationssäkerhet och aktualitet.
- Grunddata ska vara nationellt avgiftsfri inom offentlig förvaltning.
- Tillgängliggörande av grunddata ska styras av användarbehov.
- Tillgängliggörande sker i en formell process.

Skolsektorn har över 4 miljoner användare av it-tjänster, vårdnadshavare inräknat. Med 290 kommunala huvudmän och uppemot 600 fristående huvudmän, står sektorn med en enorm interoperabilitetsskuld vilket får kostnadsdrivande konsekvenser i hela det digitala ekosystemet, då elevdata "föder" mer eller mindre alla tjänster som används i skolan av lärare, elever och vårdnadshavare, liksom administratörer och myndigheter. Att lösa ut några av de grundläggande knutarna skulle ge stora effekter i hela det digitala ekosystemet, öka såväl kvalitet och möjligheten till mer datadrivet arbete som en säkrare hantering av data förutom att minska de inlåsnings effekter man begränsas av idag. För marknaden innebär det

möjligheter för fler bolag att etablera sig, det vill säga ökad konkurrens, utveckling, innovation och moderna it-lösningar.

Området kompetensförsörjning och livslångt lärande har redan haft ett myndighetsövergripande uppdrag för att få till en mer sammanhållen digital infrastruktur för livsresan "utbildning, arbete och lärande". Det arbetet har identifierat många utmaningar kopplat till interoperabilitet, som avsaknad av gemensamma taxonomier etc. som fortfarande inte är fullt utlöst. Det området bör också omfattas av ett sektorsövergripande uppdrag eller utredning.

9.10 Utredningen föreslår också att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ges i uppdrag att utreda om skyddsnivåer eller andra lämpliga säkerhetsåtgärder kan användas vid datadelning inom hela den offentliga förvaltningen och med externa aktörer.

Vi styrker utredningens förslag till fullo.

Utredningens beskrivning av konsekvenser för leverantörer

Vi ställer oss bakom utredningens slutsatser om konsekvenser för leverantörer av it-tjänster och ser att effekterna av ett genomförande av utredningens förslag är önskvärda för den digitala utvecklingen och nyttiggörandet av digitaliseringens potential i hela utbildningsväsendet.

Avslutande ord

Vi hoppas att utredningens förslag realiseras i sin helhet, med våra föreslagna ändringar. Då kan det offentliga Sverige äntligen komma tillrätta med den del av digitaliseringen som hittills inte gjort nytta.

Jannie Jeppesen, vd Swedish Edtech Industry
Örjan Johansson, ordförande Swedish Edtech Industry